

ИКОНОМИЧЕСКАТА ВОЙНА В 21-ВИ ВЕК: ОТ ДЪРЖАВНО КОНТРОЛИРАНАТА ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ КЪМ СОЦИАЛНОТО РАЗЕДИНЕНИЕ КАТО ХИБРИДНО ОРЪЖИЕ

Иво Йоцов

ВВМУ „Н.Й. Вапцаров“, професор, доктор

Резюме: Настоящото изследване изхожда от хипотезата, че съвременните западни социално-политически движения – включително радикалните интерпретации на неолиберализма, ЛГБТ правата и екологичния преход – не представляват продукт на пряка руска намеса. Вместо това, те функционират като функционално продължение и естествена еволюция на стратегическата доктрина за "държавно контролирана престъпна дейност", разработена от СССР по време на Студената война.

Основната цел на настоящото изследване е да демонстрира стратегическата приемственост в методите на икономическа и хибридна война, водена от Русия (като наследник на СССР), чрез сравнителен анализ на:

- Историческият инструментариум, фокусиран върху държавно контролирания наркотрафик по време на Студената война, разглеждан не просто като престъпна дейност, а като целенасочена стратегия за деморализация на противника чрез подкопаване на общественото здраве и трудова етика, създаване на паралелни икономики за финансиране на подривни дейности и корупция и компрометиране на обществени и държавни институции;

- Съвременният инструментариум, фокусиран върху усилването на социални разриви в 21-ви век, където поляризиращи теми като радикалният зелен преход, идентичността и неолибералният глобализъм се използват като оръжие за постигане на същите стратегически цели - социално разединение с разпадане на социалния капитал и обществения консенсус; политическа парализа посредством блокиране на вземането на ефективни решения чрез извеждане на публичния дебат в безплодни, емоционално наситени конфликти; икономическо отслабване, резултат от насочване на публични ресурси и обществена енергия към вътрешни конфликти, за сметка на икономическа конкурентоспособност и геополитическо влияние; легитимизиране на авторитаризма като "стабилна" и "традиционна" алтернатива на "хаотичния" и "разложения" Запад.

Допълнителни цели на изследването са да се идентифицират оперативните паралели между двата подхода: използването на посредници (тогава – престъпни групировки, сега – маргинални активисти и екстремни политически групи), ролята на разузнаването и пропагандата; да се обясни еволюцията на тактиките в отговор на променящите се технологии и политически реалности; да се аргументира, че разглеждането на тези съвременни феномени само като вътрешни западни проблеми е недостатъчно, и че те трябва да бъдат анализирани и в контекста на канали за целенасочени външни хибридни атаки.

Постигането на тази цел ще позволи по-добро разбиране на природата на съвременните заплахи за националната сигурност, които вече не идват само от конвенционални армии, а от системното отслабване на устойчивостта на обществото отвътре – резултат както от действието на вътрешни политики, така и на тяхното умели външно използване.

За постигане на поставените цели изследването използва два основни научни метода – исторически анализ и сравнителен метод.

Посредством историческия анализ са изследвани литературните източници:

- *Първични:* Документални публикации на разузнавателни служби като разсекретени документи, мемоари на ключови фигури, официални решения на съветски органи.

- *Вторични източници:* Академични трудове по история на Студената война, специализирани изследвания за съветските хибридни операции, както и исторически анализи на Опиумните войни като прецедент за икономическа война.

Целите на историческия анализ са да се реконструира стратегическата мисъл на СССР, като се идентифицират целите, механизмите и очакваните ефекти от операцията с наркотици; да се установи институционалната рамка – кои служби са участвали, как са се обучавали кадрите и как се е осъществявало управлението; да се идентифицират пряко заявените цели от съветските стратегии, които ще служат като основа за сравнение.

За сравнителния метод обект на сравнение са двата феномена – съветската нарко-стратегия в миналото и руската експлоатация на социални разриви в настоящето. Основните категории за сравнение са стратегическите цели, оперативни принципи, тактически средства и целеви ефекти.

Чрез прилагането на тези методи, изследването прави демонстрация на приемственост с промяна в адаптацията на средствата към новата епоха, формулиран е обобщен модел на руската (съветска) стратегия за непряко отслабване на геополитически противник, който може да се прилага за анализ на бъдещо взаимодействие. Сходствата, идентифицирани чрез сравнителния метод, послужат като доказателствена основа за подкрепа на основната теза, че съвременните явления могат да се разглеждат като функционален аналог на историческите методи на икономическа и хибридна война.

Тази методология позволява системно и обективно да се проследи еволюцията на един тип заплаха, преминавайки от конкретни исторически събития към анализ на съвременни, по-трудни за улавяне процеси.

Основният извод е, че ако съвременните хибридни атаки са еволюция на историческата стратегия за отслабване на противника, то и отговорът трябва да бъде еднакво дълбок и системен. Той не се трябва да води до целенасочено възстановяване на здравето на самото общество.

Ключови думи: Икономическа война, хибридни заплахи, Русия, СССР, неолиберализъм, социално разединение, стратегическа приемственост.

ECONOMIC WARFARE IN THE 21ST CENTURY: FROM STATE-CONTROLLED CRIMINAL ACTIVITY TO SOCIAL DISINTEGRATION AS A HYBRID WEAPON

Ivo Yotsov

Nikola Vaptsarov Naval Academy, professor, PhD

Abstract: *This study proceeds from the hypothesis that contemporary Western socio-political movements – including radical interpretations of neoliberalism, LGBT rights and the ecological transition – are not the product of direct Russian intervention. Instead, they function as a functional extension and natural evolution of the strategic doctrine of “state-controlled criminal activity” developed by the USSR during the Cold War.*

The main goal of this study is to demonstrate the strategic continuity in the methods of economic and hybrid warfare waged by Russia (as the successor to the USSR) through a comparative analysis of:

- *The historical toolkit focused on state-controlled drug trafficking during the Cold War, viewed not simply as a criminal activity, but as a purposeful strategy to demoralize the adversary by undermining public health and work ethics, creating parallel economies to finance subversive activities and corruption, and compromising public and state institutions;*

- *The modern toolkit focused on amplifying social divisions in the 21st century, where polarizing themes such as the radical green transition, identity, and neoliberal globalism are used as weapons to achieve the same strategic goals - social disunity with the breakdown of social capital and public consensus; political paralysis through blocking effective decision-making by devolving public debate into fruitless, emotionally charged conflicts; economic weakening, resulting from directing public resources and public energy towards internal conflicts, at the expense of economic competitiveness and geopolitical influence; legitimizing authoritarianism as a "stable" and "traditional" alternative to the "chaotic" and "decayed" West.*

Additional objectives of the study are to identify operational parallels between the two approaches: the use of intermediaries (then – criminal groups, now – marginal activists and extreme political groups), the role of intelligence and propaganda; to explain the evolution of tactics in response to changing technologies and political realities; to argue that viewing these contemporary phenomena only as internal Western problems is insufficient, and that they must also be analyzed in the context of channels for targeted external hybrid attacks.

Achieving this goal will allow for a better understanding of the nature of contemporary threats to national security, which no longer come only from conventional armies, but from the systematic weakening of the resilience of society from within – a result of both the action of internal policies and their skillful external use.

To achieve the set objectives, the study uses two main scientific methods – historical analysis and comparative method.

Through historical analysis, the following literary sources were examined:

- *Primary: Documentary publications of intelligence services such as declassified documents, memoirs of key figures, official decisions of Soviet bodies.*

- *Secondary sources: Academic works on the history of the Cold War, specialized studies on Soviet hybrid operations, as well as historical analyses of the Opium Wars as a precedent for economic warfare.*

The objectives of the historical analysis are to reconstruct the strategic thought of the USSR by identifying the goals, mechanisms and expected effects of the drug operation; to establish the institutional framework – which services were involved, how the personnel were

trained and how the management was carried out; to identify the goals directly stated by Soviet strategists, which will serve as a basis for comparison.

For the comparative method, the object of comparison is the two phenomena – the Soviet drug strategy in the past and the Russian exploitation of social divisions in the present. The main categories for comparison are strategic goals, operational principles, tactical means and target effects.

By applying these methods, the study demonstrates continuity with a change in the adaptation of means to the new era, a generalized model of the Russian (Soviet) strategy for indirect weakening of a geopolitical adversary is formulated, which can be applied to the analysis of future interaction. The similarities identified through the comparative method serve as an evidentiary basis to support the main thesis that modern phenomena can be considered as a functional analogue of the historical methods of economic and hybrid warfare.

This methodology allows for a systematic and objective tracing of the evolution of one type of threat, moving from specific historical events to an analysis of contemporary, more difficult-to-capture processes.

The main conclusion is that if modern hybrid attacks are an evolution of the historical strategy for weakening the adversary, then the response must be equally deep and systematic. It should not lead to a purposeful restoration of the health of society itself.

Keywords: *Economic warfare, hybrid threats, Russia, USSR, neoliberalism, social disunity, strategic continuity.*

1. Въведение

Съвременният геополитически пейзаж се характеризира с фундаментална трансформация в природата на междудържавните конфликти. Класическата парадигма на противопоставяне, доминирала през по-голямата част на 20-ти век и изразяваща се в преки военни сблъсъци между конвенционални армии, отстъпва място на по-сложна, неосезаема и по-трудно доказуема форма на борба. Този преход е определен от редица взаимосвързани фактори, които превръщат икономическите и социалните войни в основен инструмент за постигане на стратегически цели.

1.1. Невъзможност на тоталната война и икономическите ограничения:

Наличието на ядрени оръжия създава ситуация на „взаимно гарантирано унищожение“, което прави пълномащабния военен конфликт между водещите ядрени сили самоубийствен. (Йоцов, 2023) Паралелно с това, руският икономист Михаил Хазин посочва, че светът е изправен пред дълбока структурна икономическа криза, свързана с падащата ефективност на капитала от 2008 г. насам (Khazin, 2020). Тази криза ограничава радикално възможностите на традиционната икономическа политика: емисията на нови пари води до инфлация, а повишаването на лихвите – до невъзможност за обслужване на огромния външен дълг. В този контекст, класическите икономически инструменти за надпревара (като субсидии и потребителски кредити) губят ефективност. Световните пазари са ограничени и не могат да се разширяват безкрайно. Следователно, войната за преразпределение на ресурси и влияние трябва да се води с други средства.

1.2. Еволюция на икономическата война: От блокади към структурно отслабване

В миналото, инструментите на икономическата война (както я дефинират Шубик и др.) (Shubik, и др., 1986) се ограничават до блокади, ембарго и разрушаване на икономическата инфраструктура на противника. В съвременния свят, тя придобива много по-широк и дълбоко проникващ характер. Целта вече не е само временно икономическо обезкървяване, а системно и структурно отслабване на противника отвътре. Това включва цели като:

- Загуба на качествена характеристика: Превръщане на развита държава в развиваща се.
- Социална дезинтеграция: Разпадане на социалния капитал, обществения консенсус и гражданската солидарност.

- Политическа парализа: Блокиране на вземането на ефективни решения чрез извеждане на публичния дебат в безплодни, емоционално наситени конфликти.
- Деморализация и разложение: Подкопаване на трудовата етика, националната гордост и вярата в институциите. (Йоцов, 2023) (Авторский коллектив Кафедра экономической безопасности, 2019)

За да се разбере пълната дълбочина на съвременната икономическа и хибридна война, е необходимо да се постави в контекста на големите исторически и икономически цикли. Комбинацията от теорията за цивилизационните цикли на Каръл Куигли, икономическите цикли на дълга на Рей Далио и интегралния цикъл на развитието (Economic Cycles as a Tool For Analysis of The Global Political Situation, 2023), предоставя мощен аналитичен инструмент за диагностика на състоянието на геополитическите сили.

Теорията на Куигли показва, че Западът в края на цикъла си. Според нея, всяка цивилизация преминава през седем фази: смесване, раждане, разширяване, ера на конфликти, световна империя, упадък и инвазия. Анализът сочи, че Западният свят с център САЩ се намира в края на фазата "упадък", характеризираща се с: институционална инерция при което държавните и обществени институции вече не служат на общите интереси, а се превръщат в инструменти за запазване на привилегиите на малка "технократна" група, която контролира институциите за лична изгода, а не за общо благо. Икономиката се самофинансира, като финансовият сектор се откъсва от реалния и започва да го експлоатира. Възниква остра социална поляризация с намаляване на социалния капитал и разпадане на гражданския консенсус. Тази фаза на вътрешна слабост прави Запада изключително уязвим към външни заплахи, които не са военни, а социално-икономически – точно както се описва в изследването.

Икономическите цикли на Далио показват, че Западът е в края на дълговия суперцикъл (около 50-100 години), където дългът достига екстремни нива спрямо БВП, държавната политика е изключително разширителна (нулеви лихви, количествени улеснявания), възниква вътрешна политическа поляризация за разпределението на ресурсите, геополитическото влияние на доминиращата сила (САЩ) започва да отслабва спрямо възходящи сили. Всичко това създава перфектната буря за икономическа война, тъй като традиционните инструменти за управление на икономиката губят ефективност.

Интегралният цикъл на Йоцов, представляващ синтез на циклите на Кондратиев, Кузнец, Юглар и Китчин, позволява по-прецизна диагноза на фазата, в която се намират

основните геополитически играчи. Западът се намира се в ниската фаза. Това е фаза на депресия, структурна прегрупировка, свиване на стари технологически модели и търсене на нова технологична парадигма. Това обяснява икономическата стагнация, политическата нестабилност и загубата на динамика в развитието.

Китай е в пика на своя цикъл на развитие. Експлозивният растеж, основан на възприемане на чужди технологии и масово производство, достига своите граници. Сега страната е изправена пред прехода към собствено технологично лидерство и справяне с вътрешни дисбаланси (дълг, демография). Това го прави силно конкурентен, но и уязвим.

Според модела, Русия се намира във фаза на възход в рамките на дългия цикъл. След разпада на СССР и прехода през хаотичните 90-те, страната стабилизира и консолидира своите икономически и геополитически позиции. Този възход не е толкова в традиционната икономика, колкото в способността да се възползва от структурните слабости на Запада и да прилага асиметрични стратегии, като хибридните войни, за да преразпредели глобалното влияние.

Комбинираният анализ на тези цикли показва, че съвременната руска стратегия не е случайност, а логически отговор на структурните промени в глобалния баланс на силите. Русия, намираща се във фаза на възход, експлоатира умишлено или не умишлено фазата на упадък на Запада. Тя не се опитва да го победи в честна конкуренция (където Западът все още има предимство), а целенасочено ускорява и управлява процесите на неговата вътрешна ерозия. Експлоатира се институционалната инерция като се подхранва недоверието към институциите. Експлоатира се финансовата и политическата поляризация със засилване на дебатите за разпределение на ресурси, насочвайки ги към милитаризация и безплодни конфликти. Експлоатира се технологичната и икономическата трансформация с манипулиране на прехода към нов технологичен уклад (напр. "зеления преход"), за да се създадат максимални икономически щети и да се забави възстановяването на Запада.

1.3. „Държавно контролирана престъпна дейност“ като исторически прецедент и съвременен модел:

През Студената война СССР и Китай усъвършенстват този вид война чрез стратегията на „държавно контролирана престъпна дейност“, като наркотрафикът е основният инструмент. Той не само служи за печалба, но е и целенасочена операция с ясни стратегически цели:

- Деморализация на противника: Разлагане на младежта, армията и администрацията.
- Финансиране на подривни дейности: Създаване на паралелни икономики за подкрепа на терористични и революционни движения.
- Компрометиране на институциите: Чрез корупция и шантаж.

Този исторически подход демонстрира, че съюзни държави могат да използват незаконни и аморални средства за постигане на стратегически цели, като успешно делеят тактическото изпълнение (чрез престъпни групи и посредници) от стратегическото ръководство, което остава в сянка.

1.4. Преход към социални войни – предефиниране на основната парадигма от наркотици към социални алгоритми

В 21-ви век се наблюдава функционална приемственост със смяна на средствата. Ядреният паритет и дигиталната революция правят директния наркотрафик като основно оръжие по-малко ефективен и по-лесно проследим. На негово място идва експлоатацията на социални разриви. Русия, като наследник на съветската стратегическа мисъл, не създава движения като радикалния зелен преход или идентичностните движения, но прилага същата логика: идентифицира вече съществуващи социални разломни линии и насочва ресурси, за да ги задълбочи и направи необратими.

Новите „оръжия“ в тази социална война са преди всичко силно поляризиращи обществото теми като радикалният зелен преход, водещ до икономическо отслабване на Европа, идентичностните движения, разрушаващи социалния и демографски капитал и крайният неолиберален глобализъм подкопаващ националния суверенитет.

Друга форма са информационните и пропагандни кампании, с които се извършва целенасочено разпространение на дезинформация и едновременно подкрепа за двете най-екстремни крила на всеки дебат, за да се блокира диалога и да парализира обществото. Мощен инструмент са и хибридните атаки, комбиниращи използване на кибератаки, финансиране на маргинални групи и пропаганда за усиление на вътрешните конфликти в страната-мишена.

Следователно, проблемът, който се очертава, е не просто промяна в тактиките, а промяна в самата парадигма на конфликта. Съвременното геополитическо противопоставяне вече не се води предимно на бойното поле, а в икономическите системи и социално-психологическата сфера на нациите. Това е война, водена чрез системно отслабване на устойчивостта на обществото – разпадане на неговите

цивилизационни, морални и икономически основи. Разбирането на тази динамика е от съществено значение за националната сигурност, тъй като заплахите вече идват не от външния враг с танкове, а от вътрешната ерозия, целенасочено манипулирана и усилвана от външни сили. Така с разрушаването на общество, градено понякога стотици и хиляди години се лишава противника от възможността за възстановяване след края на противопоставянето и дългосрочното му превръщане в страна в периферията на всички процеси. Следователно епохата, в която сме може да се разглежда не като време на идеологически конфликти, а като продължение на икономическата война чрез перфектно адаптирани за времето си средства.

2. Основна хипотеза: Съществува стратегическа линия на приемственост между съветските операции с наркотици от 20-ти век и руската експлоатация на съвременни социално-политически движения в 21-ви век.

Основната хипотеза е, че съществува дълбока и фундаментална стратегическа приемственост в методите на Руската федерация (като наследник на СССР) в методите и формите за провеждане на хибридна и икономическа война. Тази приемственост се проявява в прехода от инструментите на „държавно контролирана престъпна дейност“ през периода на Студената война към инструментите на експлоатация на социално-политически движения в съвременната дигитална ера. Макар средствата да са се адаптирали към новите реалности, крайната стратегическа цел остава непроменена: системното и структурно отслабване на геополитическия противник чрез неговото вътрешно разложение.

Еволюцията на тази стратегическа линия може да бъде проследена чрез няколко ключови паралели. Преди всичко, това е единството на стратегическата цел - отслабване на противника отвътре. По време на Студената война това се постига с наркотици. Стратегическата цел на наркотрафика не е просто печалба, а деморализация, корупция и разложение на западните общества. Целите са ясно дефинирани още от изследванията на Академията на науките на СССР: подкопаване на трудовата етика, разлагане на младежта и армията, компрометиране на институциите чрез корупция и създаване на паралелни икономически ресурси за финансиране на подривни дейности. През 21-ви век това са социални движения или явления. Съвременната руска стратегия насочва ресурси към засилване на социалните разриви чрез радикален зелен преход, поляризиращи идентичностни движения и неолиберален глобализъм. Целта отново е вътрешното отслабване причинено от социално разединение и разпадане на социалния и

демографски капитал, политическа парализа причинена от блокиране на вземането на решения и икономическо отслабване, следствие от насочването на все по-ограничени ресурси и усилия към вътрешни конфликти.

Втори паралел е еволюцията на оперативните принципи от физически към социални алгоритми. По време на студената война оперативният модел включва делегиране на тактическото изпълнение на посредници в лицето на престъпни групировки, обучени в специални лагери в България, ГДР и СССР, или комунистически партии (напр. италианската). Това осигурява „скритност на участието“ и отрицаема съпричастност. Успехът на операцията се основава на физическото разделение между стратегическото ръководство от службите в СССР, оперативното ниво (сателитни служби като чехословашката, кубинската, българската и др.) и тактическото изпълнение от съответните престъпни групировки. През 21-ви век моделът прилага същата логика на посредничество, но със смяна на агентите. Вместо престъпни групи, сега се използват маргинални активисти, екстремни политически групи и „булеварди на влиянието“ в социалните мрежи. Русия не създава движенията, а прилага принципа на „усилване“: идентифицира вече съществуващи социални разломи и насочва ресурси, за да ги задълбочи и направи невъзможни за разрешаване. Това включва подкрепа и за двете най-екстремни крила на даден дебат, за да се блокира диалогът.

Третият паралел е в промяната в тактическите средства, но не и в целевия ефект. По време на студената война основното оръжие са наркотици. Те имаха пряк физически ефект върху здравето, морала и производителността на населението и особено младото поколение. През 21-ви век новото оръжие са поляризиращи информационни потоци и социални алгоритми. Оръжията са наративи, които предизвикват социална ерозия като радикалния зелен преход се представя като дилема между опазване на околната среда и отговорност към бъдещите поколения и напълно ирационален подход за икономическо отслабване на Европа. Идентичностните движения се използват за разрушаване на социалната сплотеност и представяне на Запада като „разложен“. Неолибералният глобализъм се атакува с консерватизъм, за да се противопостави единство срещу национален суверенитет и да се позиционира Русия като пример за „суверенистка“ алтернатива.

Четвъртият паралел е свързан с ролята на службите и пропагандата. През Студената война разузнавателните служби са архитекти и оператори държавно контролираната престъпна дейност. Пропагандата се използва за критика на „западното

разложение“, докато съветските агенти в лицето на престъпните групировки го подхранват. През 21-ви век ролята на службите (без да ги изключва) се е прехвърлила към кибероперации, управление на тролове и финансиране на прокси-групи. Пропагандата (напр. канали като RT и Sputnik) системно подкрепя и усилва поляризиращите дискурси на Запад, за да постигне същия ефект на разединение.

Стратегическата линия на приемственост не е проста аналогия, а функционална еволюция. Ядреният паритет и дигиталната революция правят наркозависимостите по-малко ефективни, а държавно контролираната престъпна дейност в лесно проследимо оръжие. Ето защо фокуса се прехвърля от разлагане на физическото тяло на нацията към разлагане на нейното социално и политическо тяло. Преходът е от физическа деградация към системна. Доказателствата от историческия анализ на „Червения кокаин“ и съветските операции в Латинска Америка ясно демонстрират, че съвременните тактики са логично продължение на същата стратегическа доктрина за непряко действие и тотално отслабване на противника, адаптирана към условията на 21-ви век. Следователно, разглеждането на тези съвременни движения само като вътрешни западни феномени е стратегическа грешка – те трябва да бъдат анализирани и в контекста на **целенасочени външни хибридни атаки.**

3. Цели на изследването:

3.1. Исторически контекст на "държавно контролирана престъпна дейност" като оръжие.

Концепцията за „държавно контролирана престъпна дейност“ не е случайно явление. Тя е целенасочена стратегическа доктрина, усъвършенствана от комунистическите режими през Студената война. Тази доктрина представлява системно използване на незаконни икономически дейности от държавни институции с цел постигане на геополитически цели, които не могат да бъдат осъществени чрез конвенционални средства. Историческите ѝ основи водят към Опиумните войни като прототип. Преди да бъде възприета от Китай, а по-късно и СССР и съюзниците, стратегическото използване на наркотици като оръжие е използвано от Британската империя по време на Опиумните войни (1839-1842, 1856-1860) (Йоцов, 2023). Целта, която си поставя Британската империя е преодоляване на търговския дефицит с Китай и налагане на политическо и икономическо влияние. Методът е масово внедряване на опиум в китайското общество чрез неговия незаконен трафик, което довежда до масова зависи, мост, криминализиране на държавните структури, социална деградация,

корупция в администрацията и деморализация на армията. В резултат на това е постигната лесна и бърза военна победа за Великобритания, унижителни договори за Китай, колосален демографски и икономически срив, последван от десетилетия на нестабилност и граждански войни, завършили след Втората Световна Война. Стратегическият извод е, че ефектът от наркотиците не се ограничава до икономическа печалба, а представлява мощно оръжие за системно отслабване на противникова държава отвътре.

Китай надгражда концепцията с въвеждането на държавен монопол върху наркотиците като оръжие във войната. След идването си на власт, китайските комунисти не само възприемат, но и институционализират този подход. Първоначално наркотиците са вътрешно оръжие. По време на гражданската война (1928-1949), опиумът се използва целенасочено за наркотизиране на региони контролирани от политическите опоненти. След завладяването им, употребата е забранена, което показва ясното разбиране за наркотика като инструмент за контрол и разрушение. След установяването на КНР, производството и трафикът на опиум са национализирани и насочени към „империалистическите“ страни – Япония, САЩ и техните военни бази в Далечния изток. Целите са ясно дефинирани като финансиране на подривни дейности, деморализация на противника и корупция и разлагане на обществата. Нарковойната е институционализирана със създаване на сложна административна система, включваща различни министерства, отговаряща за производството, стандартизацията, ценообразуването, маркетинга и разпространението.

Съветският Съюз усъвършенства концепцията стратегически и научно, и я прилага в глобален мащаб. Възприема се китайския опит, но го трансформира в много по-мощна, научно обоснована и стратегически интегрирана операция. След Корейската война, по инициатива на Никита Хрушчов, е проведено съвместно съветско-чехословашко проучване. То анализира ефекта от наркотиците върху трудовата производителност, образованието, боеготовността на армията и ефективността на разузнаването. Установени са включително генетичните ефекти от употребата на наркотици. В резултат на това е взето стратегическо решение. Съветският Съвет по отбрана одобрява проучването (1955-1956) и наркотиците са официално приети като оръжие за икономическа и политическа война. Започва интегрирането на тази концепция в глобалната революционна стратегия. Наркоофанзивата не е самостоятелна дейност, а подкомпонент на обновената световна стратегия за „революционна война“. Тя е насочена

срещу страните от Западна Европа и Северна Америка. Оперативният модел е замислен като стратифицирано управление и използване на посредници, което изключва проследяване до стратегическото ръководство. За разлика от китайския подход, съветският модел се характеризира с строго разделение на нивата на управление и по този начин напълно гарантира отричане на съпричастност. Стратегическо ниво в лицето на СССР определя общите цели, осигурява ресурси и упражнява висш контрол чрез органи като КГБ и ГРУ. Оперативно ниво е предоставено на съюзните държави Чехословакия, Източна Германия, България, Куба и Полша действат като оператори. Те координират тактическите действия, обучават кадри и управляват мрежите за доставка. Тактическото ниво са специално обучени и инфилтрирани в престъпните групировки „специалисти“. Специални тренировъчни лагери в България, ГДР и СССР обучават хиляди трафиканти (над 25 000 до 1968 г.) по методи, заимствани от разузнаването. Местни комунистически партии като Италианската комунистическата (чиито членове съставляват 20% от италианската полиция) спомагат за инфилтриране в местната мафия. По този начин СССР нарочно инфилтрира и създава престъпни организации по целия свят, за да контролира пазара, събира компрометираща информация и корумпира политици. Така стратегическите цели в рамките на тази историческа рамка, „държавно контролираната престъпна дейност“ далеч надхвърлят икономическата печалба. Това е деморализация и разложение особено сред младежта и армията, социална дезинтеграция посредством създаване на паралелни икономики и разбиване на социалната структура, политическа корупция и компрометиране на обществени и държавни институции чрез шантаж и подкуп, създавайки „агенти на влияние“, финансиране на подривни дейности от независими източници за терористични и революционни движения по целия свят и дългосрочно отслабване на генетичния фонд на следващите поколения, с цел необратимо отслабване на противниковата нация.

Историческата рамка на „държавно контролираната престъпна дейност“ я определя не като спорадични престъпни актове, а като съзнателна и системна държавна стратегия. Тя възниква от историческия прецедент на Опиумните войни, институционализирана е от Китай и е усъвършенствана от СССР в научно обоснована, глобално координирана стратегическа операция. Нейната цел не е просто печалба, а тоталното отслабване на геополитическия противник чрез неговото вътрешно разложение, като се използват всички възможни средства – от корупция и деморализация

до дългосрочна социална и демографска ерозия. Този исторически модел служи като критична основа за разбиране на еволюцията на хибридните заплахи в 21-ви век.

3.2. Еволюция на икономическата и хибридна война в контекста на дигиталната ера.

Еволюцията на оръжието за икономическа и хибридна война от „държавно контролирана престъпна дейност“ към „експлоатация на социални алгоритми“ в дигиталната ера представлява стратегическа адаптация, а не фундаментална промяна в целите. Този преход е определен от три ключови фактора. Първият е, че ядреният паритет и рискът от взаимно гарантирано унищожение правят тоталната война невъзможна, насочвайки конфликта към неконвенционални форми. Второ, глобализацията и развитието на цифровите технологии предоставя нови, по-ефикасни и по-трудни за проследяване канали за въздействие, които надминават възможностите на традиционните престъпни дейности. Трето, промяната в информационната среда превръща социалните мрежи и онлайн пространствата в нови фронтове за доминиране върху общественото мнение и манипулация на социалната енергия и капитал на атакуваните общества.

Тази еволюция има няколко ключови аспекта. Премахва се от Физически към Виртуални Агенти. По време на Студената война оперативният модел е физически. Тактическото изпълнение се делегира на физически агенти в лицето на престъпни групировки, обучени в специални лагери. В дигиталната ера моделът е виртуален. Ролята на тактически изпълнители се поема от виртуални агенти от „Ферми“ от тролове и ботове, с които се координират кампании за дезинформация и поляризация. Използват се и кибер-посредници. Това са хакерски групи, които провеждат кибератаки с цел дестабилизация. Не по-малко успешен канал за влияние са и „полезните идиоти“ и маргинални активисти, чиято искрена, но радикализирана позиция се усилва (а може и да се финансира отвън), за да се постигне ефект на разединение, без пряко участие на агенти.

Променя се и основното оръжие. По време на Студената война това са наркотиците, които имат пряк физически ефект върху тялото и обществото. Деморализацията, разлагането на здравето и трудовата етика и корупцията на институциите имат бавен, но дълбоко проникващ в физическата реалност ефект. В дигитална ера оръжието за Поляризиращи наративи. Основното оръжие са информационните потоци и социалните алгоритми. Те имат психологически и

социален ефект. Целта е разпадане на социалния капитал, обществен консенсус и рационален диалог. Методът - изнасяне на дебата в емоционално наситени, неразрешими конфликти относно радикалния зелен преход, идентичността и миграцията. Руската пропаганда (чрез канали като RT, Sputnik) официално следва декларираната консервативна политика на РФ и системно подкрепя едното от крайните крила на тези дебати, за да блокира диалога и да парализира вземането на ефективни решения.

Съществени са и разликите в икономическите резултати от държавно контролираната престъпна дейност и „хибридната война“. По време на Студената война наркотрафикът създава „паралелни икономики“, които финансират подривни дейности и корумпират институции. В дигитална ера експлоатирането на социалните разриви води до икономическо отслабване по косвен, но по-мощен начин. Пренасочват се ресурси. Общественият дебат и политическите усилия се насочват към вътрешни конфликти и милитаризиране, вместо към икономическа конкурентоспособност и иновации. Друг ефект е регулаторна парализа. Политическата поляризация блокира приемането на дългосрочни икономически стратегии, основаващи се на технологични пробиви вместо регулативна рамка с характер на лозунги за право на самоопределяне, опазване на околната среда и евроатлантическо единство. Най-трайно е дългосрочното демографско отслабване на западните общества, причинено от подкопаването на традиционните семейни модели и насърчаването на индивидуалистични ценности.

Променя се основната концепция – от разлагане на индивиди към разлагане на колективи общества. По време на студената война фокусът е върху разлагането на физическото тяло на индивида (чрез наркотична зависимост), което кумулативно води до разлагане на обществото. В дигитална ера фокусът е преместен към разлагането на социалното и политическото тяло на нацията и традиции, установявани в продължение на столетия. Резултатът е социално разединение и разрушаване на доверието между гражданите и тяхното отношение към институциите. По този начин се постига когнитивна ерозия. Подкопава се способността за разграничаване между факт и фикция, истина и лъжа. Крайният резултат е цивилизационна дезориентация, подкопаване на общите ценности, история и идентичност, които определят характеристиките на обществото и го отличават от останалите.

Следователно еволюцията на оръжието в дигиталната ера представлява функционална приемственост чрез стратегически преход. Русия, като

наследник на съветската стратегическа доктрина, не е изоставила целта за системно отслабване на Запада. Вместо това, тя е адаптирала средствата към новите реалности. Преходът е от „държавно контролирана престъпна дейност“ към „държавно координирана информационно-социална война“. Оръжията вече не се доставят в инжекции, а в пиксели, наративи и дискурси, като ефектът остава същият: дълбока вътрешна ерозия, която прави геополитическият противник неспособен за координирано действие и дългосрочно устойчиво развитие. Следователно, съвременните социални движения и политики трябва да бъдат анализирани не само като вътрешни феномени на обществата, а и като потенциални обекти на целенасочена външна експлоатация в рамките на продължаващата икономическа и хибридна война.

3.3. Анализ на това как съвременните политики, като радикалният зелен преход, поляризиращите идентичностни движения и радикален неоглобализъм създават ефекти, използвани за руските стратегически цели.

Настоящият раздел има за цел да илюстрира как съвременни социално-политически движения и дискурси, въпреки че имат автентични корени в западните общества, произвеждат ефекти, които са функционални и стратегически изгодни за целите на Руската федерация. Този анализ не твърди, че Русия е създател на тези движения, а че прилага стратегията на „усилване“, идентифицирайки вече съществуващи социални разриви и насочвайки ресурси, за да ги задълбочи и превърне в постоянни източници на вътрешно напрежение за Запада.

За целите на анализа са разглеждани три основни случая.

3.3.1. Случай първи – радикален зелен преход

Това предоставя възможност за икономическо отслабване на Европа. Ускоряването на зеления преход, особено в неговите по-радикални и недобре планирани форми, води до рязко увеличаване на енергийните разходи за европейския бизнес и домакинства. Това поставя европейските предприятия в неравностойно положение спрямо конкуренти от страни с по-бавно темпо на декарбонизация. В кайна сметка намалява тяхната конкурентоспособност.

Преходът от стабилни и предвидими източници като ядрената енергия и тръбопроводния природен газ към възобновяеми източници като вятър и слънцето създава структурна уязвимост в енергийната система на ЕС. Русия, като един от основните доставчици на изкопаеми горива, може да експлоатира тази зависимост или кризи в доставките, за да упражнява натиск. Таса се създава енергийна уязвимост.

Друг метод е дискредитиране на алтернативите, в основата на енергийния преход. Руската пропаганда (чрез канали като RT и Sputnik) активно и не без основание представя зеления преход като ирационален, икономически разрушителен и насаждан „отгоре“, който засяга негативно обикновения човек. Това подкопава обществената подкрепа за него и за институциите, които го налагат.

Виждаме, че се наблюдава функционална приемственост с историческия модел на държавно контролираната престъпна дейност. Както наркотрафикът е насочен към „икономическо отслабване“, така и експлоатацията на радикалния зелен преход има за цел да насочи публични ресурси и обществена енергия към вътрешни икономически конфликти и да намали глобалната конкурентоспособност на Запада.

3.3.2. Случай втори: поляризиращи идентичностни движения

Ефектът използван от Русия е социалното разединение и разпадане на социалния капитал. Това се постига чрез засилване на фрагментацията на обществото. Дискусиите около полово идентичност, расовите въпроси и имиграцията са изключително емоционални и трудни за разрешаване в рамките на възприетата политика. Руската хибридна стратегия целенасочено подхранва и двете крайни крила на тези дебати, за да блокира диалога и да парализира способността за достигане на обществен консенсус. Подкопава се на националната идентичност и сплотеност. Тези движенията, когато са радикализирани, се представят като заплахата за традиционните ценности и националното единство. Това създава дълбоки разриви в социалния капитал – доверието, нормите и мрежите, които държат едно общество заедно. Не на последно място това легитимизира руския „авторитарен“, според западния наратив, модел. Русия се позиционира като „защитник на традиционните християнски ценности“ срещу „разложения“ и „полово объркан“ Запад. По този начин се създава силен морален наратив. Този консервативен дискурс ѝ помага да привлича симпатизанти не само в Европа и да представя своя модел като „стабилна“ алтернатива на „хаотичния“ либерализъм.

Отново виждаме функционална приемственост с историческия модел. Подобно на това как наркотиците са били използвани за „деморализация и разложение“ на младежта и обществото през 20-ти век, експлоатацията на консервативните и идентичностните движения цели „разлагане на социалното тяло“ на нацията – нейните сплотеност, солидарност и демографски потенциал.

3.3.3. Случай трети: неолибералният глобализъм и реакцията срещу него

Ефектът, използван от Русия в този случай е ерозията на националния суверенитет и растеж на антисистемните настроения. Подкопава се доверието в институциите. Крайните прояви на неолибералния глобализъм, свързани с отслабване на националните държави в полза на наднационални структури и корпорации, предизвикват реакция класифицирани от казионната пропаганда като популизъм и анти-елититаризъм. Руската федерация умело се представя като „суверенистка“ алтернатива на този глобалистки проект. Подкрепят се антисистемни партии. Както исторически СССР е финансирал и подкрепял комунистически партии и движения, днешна Русия подкрепя (медийно или чрез кибероперации) популистки, крайнодесни и крайнолеви партии в Европа и САЩ, чиято обща черта е скептицизъм към ЕС, НАТО и либералната демокрация. В крайна сметка се усилва вътрешнополитическата парализа. Подкрепата за и антисистемни сили затруднява формирането на стабилни правителства и вземането на ефективни, консенсусни решения по ключови въпроси срещу интересите на Русия, което отслабва Запада като цяло.

Анализът ясно демонстрира функционалната приемственост в стратегическите цели между съветските операции с наркотици и съвременната руска експлоатация на социални движения. Независимо от техния произход, политики като радикалния зелен преход, поляризиращите идентичностни движения и крайностите на неолибералния глобализъм произвеждат ефекти, които са структурно изгодни за Русия икономическо отслабване на геополитическия противник, социално разединение и разпадане на социалния капитал, политическа парализа и блокиране на вземането на ефективни решения, легитимизиране на руския модел като алтернатива.

Следователно, разглеждането на тези явления само като вътрешни западни проблеми е стратегическа грешка. Те трябва да бъдат анализирани и в контекста на целенасочени външни хибридни атаки, целящи системното отслабване на устойчивостта на западните общества отвътре.

4. Методология на изследването

Методологията се основава на анализ на исторически документи, научни публикации и дискурс анализ на и настоящи пропагандни наративи. (Йоцов, 2023) (Khazin, 2020) (GALEOTTI, 2018) (Сенчагов, 2020) Теоретична рамка е икономическата война и "държавно контролираната престъпна дейност". Разширена е дефиницията за икономическа война с фокус върху целите за пълно отслабване на противника. Направен е анализ на историческия прецедент – опиумните войни, като пример за използване на

наркотиците като оръжие в икономическата война срещу Китай. Анализът показва как СССР надгражда концепцията в стратегически план и оперативна изпълнителна структура с крайни цели разложение на младежта, подкопаване на трудовата етика и деморализация.

Аргументирана е промяната на оръжието от наркотици към социални алгоритми. Променят се средствата, но не и целта. Преминава се от "държавно контролиран наркотрафик" към "държавно координирана информационна война". Целта остава обща - социално разединение и деморализация. Принципът, който Русия използва спрямо новите инструменти е „усилване“, водещо до поляризиращи обществото социални и политически теми. Русия не създава ЛГБТ движението или екологичния активизъм. Тя идентифицира вече съществуващите социални разриви и насочва ресурси, за да ги направи невъзможни за разрешаване. Това се постига чрез подкрепа за двете най-екстремни крила във всеки дебат, целенасочено разпространение на дезинформация и провокативни наративи и култивиране на "групи за влияние" в социалните мрежи.

Направен е анализ на съвременните "оръжия" в случаите относно „радикалния зелен преход“, „поляризиращите идентичностни движения“ и неолибералният глобализъм.

5. Заключение

В обобщение можем да заключим, че стратегическата цел за тотално отслабване на геополитическия противник остава непроменена. Променят се само инструментите. Използваните движения имат автентични корени в западното общество. Именно това ги прави перфектни за използване в новите технологични условия. Въпросът не е "кой ги е създал", а "кой ги използва и за какво".

Руската хибридна война, базирана на наследството от "държавно контролирана престъпна дейност", се оказва перфектно адаптирано оръжие за специфичния исторически момент – фазата на цивилизационен и икономически упадък на противника. Това разбиране подсилва основната хипотеза и показва, че отговорът трябва да бъде не просто тактически, а цивилизационен – съзнателно възстановяване на институциите, икономиката и социалния капитал, за да се преодолее естеството на циклите и да се възстанови стратегическата устойчивост.

Препоръките които се налагат от така направеното изследване са насочени към ликвидиране на условията, борба с пропагандата и възстановяване на обществото. Ликвидирането на условията следва да се основава на преминаване от деструктивен

диспут към конструктивно решаване на проблеми. Основната уязвимост, която Русия експлоатира, не са самите теми (като околна среда, социална справедливост или глобализация), а невъзможността на обществото да води продуктивен диалог по тях. Следователно, отговорът не е да се забранят темите, а да се премахне тяхната деструктивна сила чрез повдигане на диалога от емоционалното към рационалното ниво. Той трябва да се провежда на основата на въвеждането на строги, основани на данни и икономически обосновани рамки за обсъждане на политики. Дебатът за „зеления преход“ трябва да се води не като морален „кръстоносен поход“, а като дългосрочен технико-икономически анализ за енергийна сигурност, конкурентоспособност и иновации., основа на задълбочен стратегически анализ. Изкуствените дилеми трябва да се демаскират. Несъстоятелността на наративите, които представят прогреса като избор между „икономика“ и „екология“, или между „традиция“ и „прогрес“ трябва решително да се оборват. Целта е да се покаже, че истинските решения са комплексни и изискват комплексен подход и синтез, а не избиране на екстремни позиции. Фокусът в обществото следва да е върху обединяващи национални и цивилизационни идеали и проекти като технологичен суверенитет, демографска устойчивост и културно възраждане.

Борбата с пропагандата трябва да се преориентира от забрана към възпитаване на политическа култура. Забраната на чужди пропагандни канали е тактическа мярка с краткосрочен ефект. Стратегическата победа се постига чрез изграждане на обществена устойчивост. Това изисква системно въвеждане на медийна грамотност и критическо мислене от ранна възраст, за да се научат гражданите да разпознават техниките на манипулация, да разграничават факт от мнение и да търсят множество източници. Изграждането на висока политическа култура, при която гражданите оценяват политиците не по емоционалните им послания, а по техните идеи, компетентност и етика е друг важен елемент. Това включва подкрепа за гражданско образование и прозрачност на политическия процес. Активно предлагане на убедителни национални наративи, които да доминират логически и цивилизационно над чуждите пропагандни послания. Вместо да се реагира, да се действа проактивно, като се предлагат позитивни визии за бъдещето, които обединяват, а не разделят обществото.

Най-важно е възстановяването на обществото с завръщане към неговите изконни цивилизационни основи. Това е най-дългосрочната и ефективна защита срещу вътрешната ерозия. Възстановяването на здравите обществени и културни основи е фундамента, без който е невъзможно неговото бъдеще. Това не е „консерватизъм“, а

стратегическа необходимост за социална устойчивост. Съзнателното възстановяване и преосмисляне на характерните цивилизационни ценности, които са позволили на Запада да се развие като рационализъм, право, индивидуална отговорност, свобода върху основата на реда, и историческо съзнание са решаващи за формирането на неговата цивилизационна уникалност. Подкрепата на институциите, които са стълб на обществото: семейството, местните общности, образованието и културата са буферите срещу социалната атомизация и източници на смисъл и идентичност, които противодействат на цивилизационната дезориентация днес. Не на последно място е нужно и възстановяване на доверието между гражданите и между гражданите и институциите. Това е главната противоотрова на стратегията за „социално разединение“.

Ако хипотезата е вярна и съвременните хибридни атаки са еволюция на историческата стратегия за отслабване на противника, то и отговорът трябва да бъде еднакво дълбок и системен. Той не се трябва да се свежда до борба с конкретни пропагандни канали или движения, а до целенасочено възстановяване на здравето на самото общество. Това може да се постигне чрез:

- Ликвидиране на почвата за манипулация, като се превърнат поляризиращите теми в предмет на конструктивен, рационален диалог.
- Имунизирание на гражданите срещу пропагандата чрез образование и висока политическа култура, а не чрез цензура.
- Укрепване на социалната имунна система чрез възстановяване на основните цивилизационни ценности и институции, които правят обществото устойчиво, сплотено и способно да отстоява своя цивилизационен модел срещу външни атаки.

По този начин, Западът може да трансформира своята главна уязвимост – отвореното и динамично общество – в свой най-голям стратегически актив.

Библиография

Economic Cycles as a Tool For Analysis of The Global Political Situation. **YOTSOV, IVO. 2023.** Varna : s.n., 2023, Vol. 20, pp. 37-43. COBISS.BG-ID - 69602568. ISSN 1313-7514.

GALEOTTI, MARK. 2018. *The Vory: Russia's Super Mafia.* Ceredigion : Yale University Press, 2018. ISBN 978-0-300-18682-6.

Khazin, Mikhail. 2020. *Crisis of capital effectiveness: An idea is useless if it can't be used to solve a task.* [trans.] Ismail "Malik" Nishanbayev. Moskow : s.n., 2020. p. 427. ASIN : . B08KCC878V

Shubik, Martin и Verkerke, J. Hoult. 1986. Defense Economics and Economic Warfare Revisited. *EliScholar.* [Онлайн] 4 January 1986 г. [Цитирано: 10 November 2022 г.] <https://elischolar.library.yale.edu/cowles-discussion-paper-series/1032/>.

Авторский коллектив Кафедра экономической безопасности. 2019. *Экономическая безопасность.* Саратов : Саратовский социально-экономический институт, 2019. p. 304. ISBN 978-5-4345-0506-2.

Йоцов, Иво. 2023. *Икономическите войни: Теория и практика през XX и XXI век.* Варна : ВВМУ "Н.Й. Вапцаров", 2023. ISBN 978-619-7428-97-1.

Сенчагов, Вячеслав Константинович. 2020. *Экономическая безопасность России. Общий курс.* s.l. : Лаборатория знаний, 2020. p. 818. ISBN: 978-5-00101-840-7.